

446 LAT HISTORII ZAMOŚCIA

Posted on 10 kwietnia 2026

Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego Marta Cienkowska odwiedziła Stare Miasto w Zamościu – jedno z polskich miejsc wpisanych na Listę światowego dziedzictwa UNESCO oraz uznanych za pomnik historii. Wizyta odbyła się w szczególnym dniu, w 446. rocznicę nadania Zamościowi praw miejskich przez kanclerza i hetmana wielkiego koronnego Jana Zamoyskiego (1542–1605). To właśnie 10 kwietnia 1580 roku rozpoczęła się historia miasta, które wkrótce stało się jedną z zaledwie dziewięciu twierdz miejskich w Europie.

Wizyta rozpoczęła się od złożenia kwiatów pod Pomnikiem Jana Zamoyskiego przez ministrowie kultury i dziedzictwa narodowego Martę Cienkowską oraz prezydenta Zamościa Rafała Zwolaka. Następnie w dawnym Pałacu Zamoyskich odbyła się konferencja oraz panel ekspercki poświęcony historii obiektu, jego obecnemu stanowi i możliwym kierunkom dalszego wykorzystania. Głos podczas spotkania zabrała ministra Marta Cienkowska, wskazując na znaczenie ochrony Pałacu i potrzebę przywrócenia mu funkcji odpowiadającej randze tego miejsca.

Ministra kultury i dziedzictwa narodowego Marta Cienkowska
fot. Paweł Hołubiec/NID

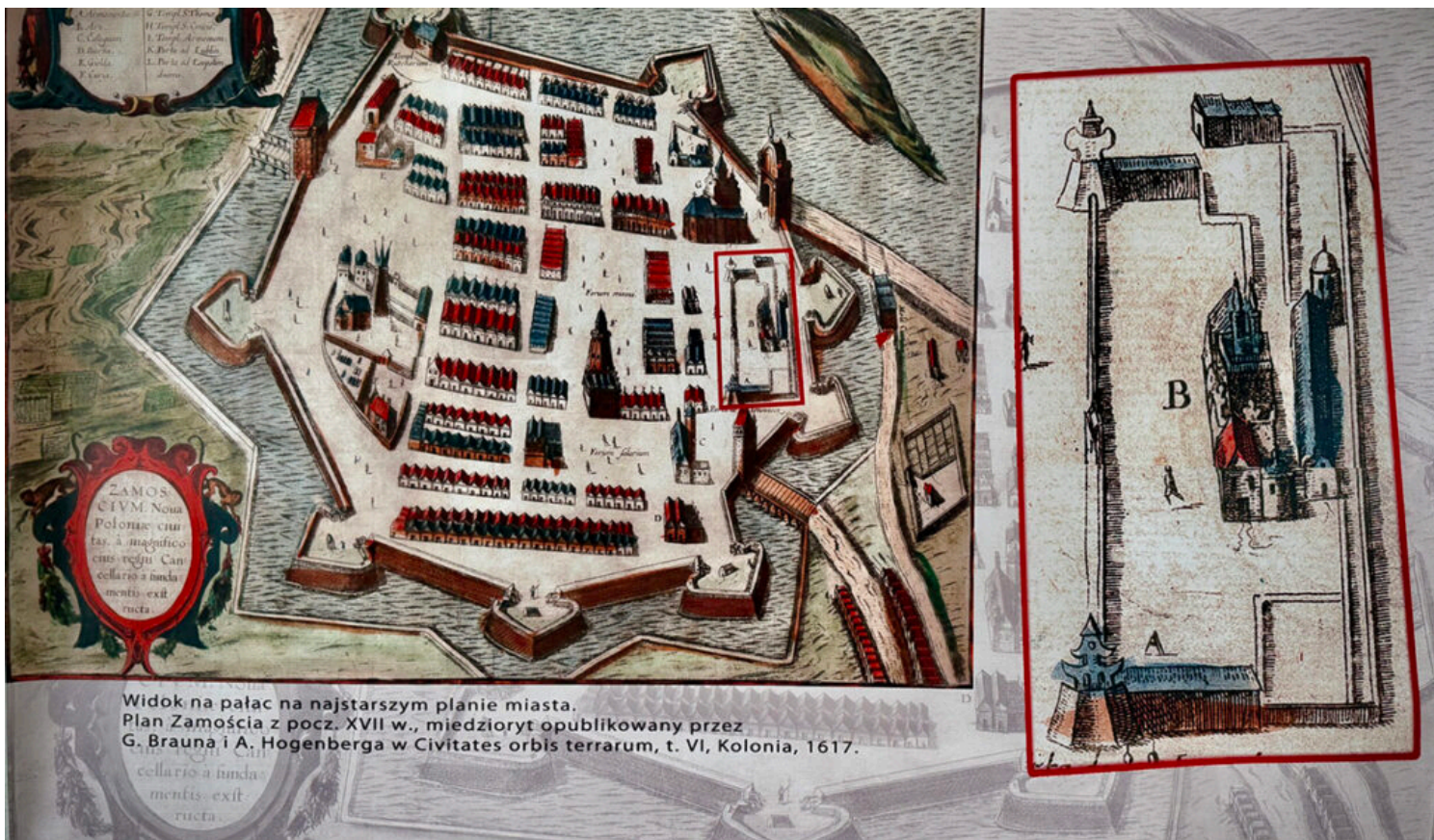

Prezydenta Zamościa Rafał Zwolak
fot. Paweł Hołubiec/NID

Panel prowadził kierownik Oddziału Terenowego Narodowego Instytutu Dziedzictwa w Lublinie dr Dominik Szulc, a udział w dyskusji wzięły również zastępca dyrektora Narodowego Instytutu Dziedzictwa dr Andrzej Siwek. W trakcie rozmowy podkreślano konieczność podjęcia pilnych działań ratunkowych oraz potrzebę wypracowania nowoczesnej funkcji edukacyjno-kulturalnej dla Pałacu. Oprawę artystyczną wydarzenia zapewnił koncert Orkiestry Symfonicznej im. Karola Namysłowskiego.

446 lat historii Zamościa, Konferencja oraz panel ekspercki poświęcone historii obiektu, fot. Paweł Hołubiec/NID

Widok na pałac na najstarszym planie miasta. Plan Zamościa z pocz. XVII w., fot. Paweł Hołubiec/NID

O Pałacu Zamoyskich

Pałac Zamoyskich jest częścią założenia miasta-twierdzy i znajduje się na jego głównej osi urbanistycznej – dzisiejszej ulicy Grodzkiej, liczącej 600 metrów długości. W pierwotnym planie miasta pałac symbolicznie pełnił rolę „głowy”. Został zbudowany po 1581 roku i przez cały XVII wiek był jedną z najważniejszych rezydencji magnackich w Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Dorównywał znaczeniem takim ośrodkom jak Zbaraż, Wiśnicz czy Podhorce. To tutaj ordynaci z rodu Zamoyskich (pełniący najwyższe urzędy państwowe) podejmowali decyzje ważne dla losów kraju.

Pałac zaprojektował włoski architekt Bernardo Morando. Dziś jednak jego wygląd znacznie odbiega od pierwotnej formy manierystycznej. Obecny, bardziej surowy styl neoklasycystyczny to efekt przebudowy z lat 1806–1841, kiedy budynek został przekształcony w koszary i szpital wojskowy. W trakcie tych zmian zniknęły bogate dekoracje barokowe. Badania pokazują jednak, że pod warstwą tynków wciąż znajdują się starsze malowidła, a pod ziemią zachowały się m.in. fragmenty XVI-wiecznych murów, ślady fosy, elementy dawnego ogrodzenia oraz fundamenty monumentalnych schodów prowadzących do pałacu.

Największy rozkwit pałac przeżywał w połowie XVIII wieku. Wówczas wyróżniał się bogato zdobioną elewacją, dachami mansardowymi, ozdobnym ogrodzeniem oraz ogrodem w stylu francuskim. Co ciekawe, stało się to w czasie, gdy Rzeczpospolita przeżywała kryzys. Mimo to rezydencja w Zamościu dorównywała poziomem artystycznym znanym europejskim pałacom, takim jak rezydencja elektorów saskich w Dreźnie czy Pałac Radziwiłłów w Wilnie. W tym okresie Zamoyscy pozostawali lojalni wobec państwa, angażując się w jego obronę i reformy.

Do dziś, oprócz samego pałacu, zachowały się również inne elementy dawnego zespołu pałacowo-ogrodowego, w tym oficyny (np. dawny pałac Ordynatów), pawilony, galerie oraz budynki gospodarcze, takie jak wozownie. Dawny dziedziniec honorowy z czasem przekształcono w miejsce spacerów i ćwiczeń wojskowych, a dziś znajduje się tam zieleń oraz pomnik Jana Zamoyskiego.